

Vlaams
Parlement

ingediend op **753** (2020-2021) – Nr. 1
28 april 2021 (2020-2021)

Voorstel van resolutie

van Cathy Coudyser, Joke Schauvliege, Bart Tommelein,
Sofie Joosen, Bart Dochy en Joris Nachtergaele

over de ontwikkeling
van een duurzame en geïntegreerde
aqua- en maricultuur in Vlaanderen

TOELICHTING

Aquacultuur is het kweken van bijvoorbeeld vissen, mosselen, garnalen, kreeften en waterplanten. Er is een onderscheid tussen aquacultuur op zee (maricultuur, tegenwoordig ook wel 'offshore aquacultuur' genoemd), op de kust, in zoet water of via geïntegreerde teelt of kweek. De mogelijkheden lijken eindeloos. Aquacultuur is nodig om de wereld te kunnen voeden. Volgens de Verenigde Naties zullen er tegen 2025 maar liefst 9,7 miljard mensen op deze wereld rondlopen. De algemene voedselproductie, en daarbij ook die van vis, zal daardoor onder druk komen te staan. Veel wilde vissoorten hebben het nu al moeilijk. Aquacultuur kan daarvoor een deel van de oplossing bieden. "Met zijn beleid wil Vlaanderen de ontwikkeling van een aquacultuursector met de volgende 3 kenmerken stimuleren en faciliteren: duurzaam, commercieel en op consumptie gericht", zo lezen we op de website van het Departement Landbouw en Visserij.¹

Vlaanderen investeert al geruime tijd in de ontwikkeling van aqua- en maricultuur. Het Departement Landbouw en Visserij heeft in de periode 2010-2019 in totaal 6.406.640,50 euro steun verstrekt, waarvan:

- 2.236.237,36 euro voor de ondersteuning van productieve investeringen in aquacultuurbedrijven;
- 4.027.353,14 euro voor de ondersteuning van onderzoek in de aquacultuur;
- 95.000 euro voor adviesverlening op het vlak van aquacultuur;
- 48.050 euro voor partnerschap en dialoog in de aquacultuursector.

Van die 6.406.640,50 euro kwam ongeveer 50 procent ten laste van het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV) en ongeveer 50 procent ten laste van het Financieringsinstrument voor de Vlaamse Visserij- en Aquacultuursector (FIVA). Dat maakt dat er voor 3.370.634,25 euro aan Vlaamse middelen (52,61 procent) werd toegekend, tegenover een totaalbedrag van 3.036.006,25 euro aan Europese middelen vanuit het EFMZV en het toenmalige Europees Visserijfonds (EVF). Van dat totale subsidiebedrag ging 1.056.601,96 euro (16,5 procent) specifiek naar maricultuurprojecten. Die projecten waren volledig op onderzoek gericht. De overige middelen (5.350.038,54 euro of 83,5 procent) gingen naar projecten voor aquacultuur op land of naar veeleer generieke maatregelen, zoals adviesverlening en partnerschap, en dialoog. Ook vanuit Vlaamse onderzoeksfondsen worden subsidies toegekend. Op basis van een zoekopdracht in het Vlaams onderzoeksportaal FRIS (aquacultuur en maricultuur, startjaren 2010-2019, Vlaamse financiering met uitsluiting van financiering door Vlaamse overheidsdepartementen die afzonderlijk worden gerapporteerd) werden 66 projecten gevonden, goed voor een subsidie van circa 7,3 miljoen euro.²

Helaas hebben die investeringen zich nog maar beperkt vertaald in economische activiteit, al stijgt het aandeel aan aquacultuurproducten langzaam. Uit cijfers van Statbel³ blijkt dat in 2015 maar 32 ton uit aquacultuur geproduceerd werd in België, goed voor een sectortotaalwaarde van 332.992 euro. In 2018 was dat gestegen tot 111 ton en in 2019 bedroeg het 86 ton. Dat komt overeen met een sectortotaalwaarde van respectievelijk 841.047 euro en 538.016 euro. Daaruit blijkt de groeiende aandacht voor de productie in aquacultuur, maar zoals het Rekenhof al in 2013 heeft vastgesteld⁴, verbleken de cijfers als ze vergeleken worden met de aquacultuurproductie in andere Europese landen. Uit de publicatie Feiten en cijfers over het gemeenschappelijk visserijbeleid⁵, waarvan de laatste cijfers

¹ <https://lv.vlaanderen.be/nl/visserij/aquacultuur>

² Schriftelijke vraag nr. 789 van 1 september 2020 van Bart Tommelein.

³ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tag00075/default/table?lang=en>

⁴ <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1037815>

⁵ <https://op.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/cda10e39-ba77-11ea-811c-01aa75ed71a1/language-nl/format-PDF/source-search>

van 2017 dateren, kan duidelijk worden afgeleid dat België achterophinkt in Europa.

Totale aquacultuurproductie per lidstaat (2017)
(waarde in duizend EUR, volume in ton levend gewicht en procentueel aandeel in het totaal)

	Waarde	% waarde	Volume	% volume
UK	1 282 725	25,36	222 249	16,20
FR	770 814	15,24	189 482	13,81
ES	578 253	11,43	314 957	22,96
EL	545 689	10,79	125 640	9,16
IT	542 709	10,73	156 307	11,39
IE	185 017	3,66	43 247	3,15
MT	180 402	3,57	15 721	1,15
DK	114 694	2,27	34 850	2,54
PL	105 407	2,08	36 506	2,66
HR	100 974	2,00	17 114	1,25
DE	99 184	1,96	33 784	2,46
NL	93 587	1,85	51 141	3,73
PT	83 743	1,66	12 553	0,91
FI	72 010	1,42	14 584	1,06
CZ	56 879	1,12	21 685	1,58
SE	53 692	1,06	14 793	1,08
HU	38 799	0,77	18 258	1,33
CY	37 724	0,75	7 276	0,53
BG	32 806	0,65	15 751	1,15
RO	32 790	0,65	12 798	0,93
AT	23 375	0,46	3 863	0,28
LT	10 624	0,21	3 407	0,25
SK	6 112	0,12	2 609	0,19
SI	4 376	0,09	1 684	0,12
EE	3 717	0,07	870	0,06
LV	2 235	0,04	808	0,06
BE	683	0,01	75	0,01
Totaal EU-28	5 059 021	100,00	1 372 012	100,00

NB: Niet relevant voor LU.
Bronnen: Eurostat en Eumofa.

Toch bevatte het Belgisch Nationaal Strategisch Plan voor Aquacultuur⁶ een duidelijke nationale groei-doelstelling: "België wil in 2022 een toename van duurzame aquacultuurproductie van 700 ton die overeenkomt met een productiewaarde van 7 miljoen euro en een tewerkstelling van 20 nieuwe voltijdse equivalenten, om te komen tot 1.032 ton per jaar in 2023. Dit is de huidige productie in België van 332 ton per jaar (inclusief productie voor herbepoting, ...) vermeerderd met de toename in productie in Wallonië van 270 ton per jaar met een overeenkomstige waarde van 3,6 miljoen euro en een toename van productie in Vlaanderen van 430 ton per jaar met een overeenkomstige waarde van 3,4 miljoen euro. Dit komt overeen met een totale productiewaarde van 11,45 miljoen euro en een tewerkstelling van 80 voltijdse equivalenten." Die doelstellingen werden niet gehaald.

Het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024⁷ stelt echter duidelijk dat aquacultuur een veelbelovende discipline is, ondanks enkele specifieke obstakels die overwonnen moeten worden: "De Vlaamse aquacultuursector heeft het niet gemakkelijk door het complexe productieproces, hoge investeringskosten, internationale concurrentie en complexe regelgeving. We stimuleren en onderzoeken verder de mogelijkheden voor groei van de productie zowel op land als in zee, met zorgvuldige benutting van ruimte, water, grondstoffen en energie. Dit biedt kansen tot de ontwikkeling van een sterke, innovatieve en duurzame Vlaamse aquacultuursector." Het Vlaamse regeerakkoord bepleit verder "actieve ondersteuning van een beginnende aquacultuur in Vlaanderen. Onze Universiteiten, het ILVO en in steeds

⁶ <http://www.aquacultuurvlaanderen.be/sites/aquacultuurvlaanderen.be/files/public/Nationaal-Strategisch-Plan-voor-Aquacultuur.pdf>

⁷ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2019-2024>

grotere mate het VLIZ, hebben de wetenschappelijke expertise in huis om de aquacultuursector aan land en op zee een voorsprong te geven op onze buurlanden. Een expertise opgebouwd in Vlaanderen die in eerste instantie in Vlaanderen in economische activiteit moet worden omgezet, en van daaruit geëxporteerd kan worden.”

Aquacultuurondernemingen hebben nood aan innovatie en voldoende rendabiliteit in de productieprocessen om zich internationaal te kunnen onderscheiden in de productie, verwerking en handel van kwalitatief hoogstaande producten. In Vlaanderen bestaan er enkele initiatieven vanuit de overheid om te streven naar competitieve bedrijven in de aquacultuur. Zo is er het Vlaams Aquacultuurplatform (VAP), dat in 2012 opgericht werd en uit drie entiteiten bestaat: een infoloket, een netwerk van bedrijven en kennisinstellingen, en de Strategische Stuurgroep Aquacultuur (SSAQ).

Maar er zijn ook enkele bottom-upinitiatieven ontstaan rond aquacultuur. Denk daarbij aan de Blauwe Cluster, die bedrijven rond aquacultuur samenbrengt om te leren van elkaar, elkaars bezorgdheden capteert en daaraan tegemoet probeert te komen, en projecten en netwerkmomenten faciliteert tussen kennisinstellingen en bedrijven. Een ander voorbeeld is Ostend Science Park, dat kennisinstellingen, onderzoeksinstituten en bedrijven bij elkaar brengt om na te gaan hoe er ruimte kan worden gegeven aan aquacultuur in de Noordzee en hoe het ecosysteem in de Noordzee kan worden beschermd.

De vraag naar meer kennis over aquacultuur en de mogelijkheden ervan in Vlaanderen leeft zeer duidelijk. Eind 2019 werd nog een driejarig Interregproject Aquavlan2 afgerond, een samenwerkingsproject dat onderzoek doet naar aquacultuur in de grensregio Vlaanderen-Nederland. De projectpartners hebben rond vier thema's samengewerkt: het sluiten van kringlopen binnen de zoetwateraquacultuur, het sluiten van kringlopen in de maricultuur, de preventie van grondsmak in de aquatische producten, en het zoeken naar nieuwe voeders voor schelpdieren en vissen. Negentien bedrijven met een idee kregen steun in de vorm van expertise of diensten. Dat resulteerde in vijftien innovaties op maat voor de aquacultuursector, zoals nieuw voeder voor tarbot, algenproductie op reststromen en de optimalisatie van rotiferenkweek. Er volgde eind 2019 ook een derde oproep op initiatief van de Vlaamse minister van Landbouw en Visserij voor innovatieve onderzoeksprojecten in de aquacultuur. Daarvoor werd 1,7 miljoen euro uitgetrokken, waarvan 50 procent wordt gefinancierd vanuit het EFMZV, aangevuld met 50 procent Vlaamse fondsen uit het FIVA. De maximale projectduur bedraagt drie jaar. De KU Leuven onderzocht enkele locaties die geschikt zouden zijn om te starten met een aquacultuurproject. Uit dat laatste onderzoek bleek ook dat het probleem zich vaak situeert bij het startkapitaal. Er is immers in eerste instantie een grote investering nodig, die pas na twee tot drie jaar resultaat of opbrengst levert, waardoor een aquacultuuronderneming opzetten niet evident is. Dat merkte ook het Rekenhof al op in zijn verslag van december 2013 aan het Vlaams Parlement⁸: “De voornaamste problemen waar een kandidaat-ondernemer mee te maken krijgt en waar de Vlaamse overheid een invloed zou kunnen op uitoefenen zijn het gebrek aan ruimte en water, de complexiteit van het regelgevend kader, de kennislacunes en het financiële risico.” Toch is in het Marien Ruimtelijk Plan alvast ruimte om aan aquacultuur te doen.⁹ Vaak vormt het brede draagvlak dat gecreëerd moet worden voor projecten van die omvang, echter een obstakel.

De beleidsnota Landbouw en Visserij 2019-2024 stelt dat de verdere ontwikkeling van de sector ondersteund wordt met innovatief onderzoek, wat moet leiden “tot

⁸ <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1037815>

⁹ https://www.health.belgium.be/sites/default/files/uploads/fields/fpshealth_theme_file/bijlage_4_kaarten_mrp_2020.pdf

de oprichting van duurzame en geïntegreerde productiebedrijven die hoogwaardige producten voortbrengen met sterk commercieel potentieel".¹⁰

Investeerders worden aangemoedigd om aquacultuurprojecten op te starten door middel van het subsidiebeleid dat is vastgelegd in het operationeel programma van het EFMZV 2014-2020.¹¹ Het Vlaamse beleid inzake visserij en aquacultuur past immers ook in een breder Europees visserijbeleid. Het laatste operationeel programma voor de Belgische visserij- en aquacultuursector liep van 2014 tot 2020. In de beleids- en begrotingstoelichting Landbouw en Visserij voor het begrotingsjaar 2021 staat: "In 2021 wordt het operationeel programma EFMZV dat uitvoering moet geven aan het nieuwe EFMZV voor de periode 2021-2027 verder in detail uitgewerkt en op Vlaams niveau goedgekeurd zodat het bij de Europese Commissie kan ingediend worden. Parallel hiermee wordt Vlaamse regelgeving uitgewerkt."¹²

Cathy COUDYSER
Joke SCHAUVLIEGE
Bart TOMMELEIN
Sofie JOOSEN
Bart DOCHY
Joris NACHTERGAELE

¹⁰ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/beleidsnota-2019-2024-landbouw-en-visserij>

¹¹ <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1520872>

¹² <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1613841>

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024, dat duidelijk stelt dat aquacultuur een veelbelovende discipline is en dat de expertise die in Vlaanderen is opgebouwd, ook in economische activiteit moet worden omgezet;
 - 2° de beleidsnota Landbouw 2019-2024, waaruit blijkt dat de verdere ontwikkeling van de sector van de aquacultuur ondersteund wordt met innovatief onderzoek, gericht op verduurzaming, efficiëntieverhogingen en technische en economische haalbaarheidsstudies;
 - 3° de beleids- en begrotingstoelichting Landbouw en Visserij 2021, die benadrukt dat de werking van de aquacultuurconsulent ondersteund wordt, ook op financieel vlak, zodat aan potentiële investeerders in aquacultuurproductie een klankbord en vrijblijvende bron van informatie en advies ter beschikking gesteld wordt;
 - 4° het Nationaal strategisch plan aquacultuur 2021-2030;
 - 5° het operationeel programma voor de Belgische visserij- en aquacultuursector 2014-2020;
 - 6° het advies van de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij (SALV) van 13 september 2019 over een ontwerpstrategie voor het operationeel programma visserij en aquacultuur 2021-2027;
 - 7° het advies van de SALV van 28 mei 2019 over de prioriteitennota Visserij 2019-2024;
 - 8° het advies van de SALV van 22 maart 2019 over de strategische hoofdlijnen voor een Vlaams visserijprogramma 2021-2027;
 - 9° het verslag van het Rekenhof aan het Vlaams Parlement van december 2013 over aquacultuur in Vlaanderen;
 - 10° de hoorzitting in de Commissie Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid van het Vlaams Parlement op 24 maart 2021;
- overwegende dat:
 - 1° het operationeel programma van het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV) voor de periode 2021-2027 momenteel wordt uitgewerkt;
 - 2° aqua- en maricultuurproducten naar verwachting meer deel zullen uitmaken van het dieet van de Vlaming en daardoor een steeds grotere rol zullen innemen in de agrovoedingssector, op voorwaarde dat het beleid en de regelgeving mee evolueren;
 - 3° er al geruime tijd voldoende draagvlak gecreëerd wordt tussen beleid, stakeholders, producenten en consumenten, iets wat zich in te geringe mate vertaalt in economische activiteit;
 - 4° aquacultuur in Vlaanderen nog verder uitgebouwd kan worden met het oog op kwaliteitsvolle, duurzame producten voor eigen consumptie en voor export;
 - 5° weldra het Ondersteuningsfonds voor visserij in transitie (OVIS) zijn activiteiten kan opstarten en daardoor een bijdrage kan leveren tot innovatie en verduurzaming van de aqua- en maricultuur in Vlaanderen;
 - 6° een aantal bevoegdheden die betrekking hebben op het uitbouwen van een aqua- en maricultuurbeleid tot de federale overheid behoren en er bijgevolg voor die aspecten overleg en samenwerking noodzakelijk kan zijn;

- vraagt aan de Vlaamse Regering om:
 - 1° op algemeen en wetgevingstechnisch vlak:
 - a) bij het opstellen van het Nationaal strategisch plan aquacultuur 2021-2030 de Vlaamse acties en maatregelen een duidelijke en overzichtelijke plaats te geven, waarbij Vlaanderen bijzondere aandacht wil schenken aan het ontwikkelen van economisch rendabele aqua- en maricultuuractiviteiten, duurzame producten en de samenwerking en krachtenbundeling met alle partners;
 - b) de aqua- en maricultuur verder beleidsmatig te verankeren als een volwaardige component van de Vlaamse voedselstrategie en als onderdeel van de agrovoedingsketen in Vlaanderen, en zo nodig in overleg te treden met andere bevoegde beleidsniveaus met het oog op het doorvoeren van de nodige aanpassingen in hun regelgeving;
 - c) de hiaten in de complexe regelgeving op te lijsten, die regelgeving te vereenvoudigen om de groei van aquacultuur te faciliteren, en de hiaten of hindernissen die Vlaanderen bij het opzetten van economisch leefbare aqua- en maricultuurprojecten ondervindt, aan de andere bestuursniveaus kenbaar te maken en te helpen zoeken naar oplossingen door overleg en samenwerking;
 - d) succesvolle buitenlandse goede praktijken van economisch rendabele activiteiten inzake aqua- en maricultuur op te lijsten en te onderzoeken welke daarvan op duurzame wijze kunnen worden geïntegreerd in het Vlaamse aqua- en maricultuurbeleid;
 - e) de vermarkting en promotie van duurzame aqua- en maricultuurproducten te stimuleren, en het imago ervan te versterken bij bedrijven, stakeholders en burgers;
 - f) op zoek te blijven gaan naar locaties waar aqua- en maricultuur bedreven kan worden, daarvoor een breed maatschappelijk draagvlak te creëren en zo nodig een bemiddelende rol op te nemen tussen de verschillende stakeholders (overheden, burgers, private partners);
 - g) in te zetten op verdere digitalisering van data, elektronische documenten en administratieve lastenverlaging;
 - h) een handhavingsstrategie uit te bouwen om een correcte operationalisering van de beleidsacties op socio-economisch en ecologisch vlak te blijven garanderen;
 - 2° op het vlak van kennis, onderzoek, expertisedeling en praktijkgerichtheid:
 - a) de mogelijkheden voor groei van de productie zowel op land als in zee, met duurzame en geïntegreerde benutting van ruimte, water, grondstoffen en energie, verder te onderzoeken en te stimuleren;
 - b) de wetenschappelijke kennis en de opschaling van proefprojecten vanuit actoren zoals de universiteiten, het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO), Inagro, de Blauwe Cluster en het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ), verder te stimuleren en uit te rollen;
 - c) de samenwerking en synergie tussen wetenschapsinstellingen, praktijkcentra, bedrijven en netwerken gericht te stimuleren met het oog op het realiseren van duurzame en geïntegreerde aqua- en maricultuurprojecten die economisch rendabel worden;
 - d) de kennisuitwisseling in binnen- en buitenland tussen de verschillende stakeholders te faciliteren en te stimuleren ter bevordering van de aquacultuur;
 - e) een duurzame samenwerking met het Vlaams Aquacultuurplatform verder te ondersteunen en uit te werken;

- 3° op het vlak van innovatie, rendabiliteit en steun aan ondernemingen:
- a) het innovatiebeleid voor aquacultuur te stimuleren en te verruimen zodat er meer synergieën mogelijk zijn met technologieën en bedrijven binnen of buiten de landbouw en visserij, om duurzame aquacultuurproducten te kunnen produceren en commercialiseren;
 - b) (potentiële) startende aquacultuurondernemingen zo goed mogelijk te ondersteunen en te informeren op technisch (productioneel), financieel en juridisch vlak, met in het bijzonder oog voor de regelgeving waarmee starters geconfronteerd worden (onder meer op het vlak van stedenbouwkundige, milieu-, bodem-, afval- en natuurwetgeving) en zo nodig door te verwijzen naar andere bevoegde instanties (bijvoorbeeld in verband met de voedselveiligheid);
 - c) innovatieve startende aquacultuurondernemingen alle kansen te geven door hen de mogelijkheden die de kmo-portefeuille en het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) bieden, zo maximaal mogelijk te laten benutten;
 - d) de wetenschappelijke, economische en regelgevende ontwikkelingen op Europees niveau te volgen en in verdere financiële ondersteuning vanuit onder meer het EFMZV te voorzien om de aquacultuursector verder economisch te ontwikkelen met respect voor duurzame ecosystemen;
 - e) via de Vlaamse vertegenwoordiger in de raad van bestuur van OVIS maximaal in te zetten op de ondersteuning en verdere uitbouw van projecten rond aqua- en maricultuur.

Cathy COUDYSER
Joke SCHAUVLIEGE
Bart TOMMELEIN
Sofie JOOSEN
Bart DOCHY
Joris NACHTERGAELE